

Netopirji v mestu! Sobivajmo z njimi.

Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev

POROČILO PROJEKTA
(februar 2020 – oktober 2020)

MESTNA OBČINA MARIBOR

Projekt: Netopirji v mestu! Sobivajmo z njimi.

Izvajalec: Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev

Vodja projekta: Jasmina kotnik, mag. ekol. biod.

So-koordinatorica projekta: Monika Podgorelec, univ. dipl. biol.

SEZNAM DELOVNE SKUPINE/ člani Slovenskega društva za proučevanje in varstvo netopirjev, ki so aktivno sodelovali pri izvedbi načrtovanih aktivnosti v projektu:

Monika Podgorelec

Živa Bombek

Jan Gojznicar

Sava Osole

Jasmina Kotnik

Zahvala: Zahvaljujeva se članom društva, ki so prispevali k izvedbi projekta (Živi, Janu, Nastji, Tei, Primožu, Savi), zaposlenim na MOM, ki so z nami aktivno sodelovali (ga. Saši Bricman Rantuša, ga. Tei Drevenšek, ga. Cvetki Slana), posameznikom, ki z nami delijo čut do narave in so aktivno sodelovali (Poloni Brezovšek, Juriju Tamšetu, Sandri Zvonar, Ani Soršak), vsem sodelujočim društvom in organizacijam na dogodku Vse živo v Stražunu (Ani Skledar in študentski ekipi iz Društva študentov naravoslovja, Nini Erbida iz Slovenskega odonatološkega društva, Tilenu Basletu, Roku Lobniku, Matjažu Premzlu iz Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, vzgojiteljici Petri Ferlič, ravnateljici Mojci Cvirn in vsem ostalim prisotnim vzgojiteljicam iz Vrtca Tezno Maribor, Andreji Senegačnik in Simoni Kaligarič iz Zavoda RS za varstvo narave), Samu Jenčiču za ilustracijo netopirja, Maji Marinček Kanop z Zveze prijateljev mladine Maribor in vsem učiteljicam, ki so svojim učencem dale možnost spoznati nekaj novega (ga. Eva Strnad, ga. Zdenka Berko, ga. Stanka Emeršič, ga. Petra Lebar Kac).

Projekt *Netopirji v mestu! Sobivajmo z njimi* je sofinancirala Mestna občina Maribor.

MESTNA OBČINA MARIBOR

Poročilo pripravili:
Jasmina Kotnik
Monika Podgorelec

Maribor, 23.10.2020

1. Uvod:

Netopirji so ena najbolj ogroženih živalskih skupin tako v Sloveniji (Ur.l. RS, št. 82/02), kot tudi v Evropi in po svetu. Po Zakonu o ohranjanju narave je potrebno varovati tako vrste kot tudi njihove habitate. Pisana beseda pa vsekakor ni dovolj, saj je strah pred temi živalmi tako velik, da vodi v splošno nesprejemanje ali včasih celo v namerno pobijanje netopirjev. Vsako leto beležimo številne podatke o uničenih ali/in okrnjenih zatočiščih netopirjev in o preganjanju netopirjev iz človeških stavb. Posledično je popularizacije narave in s tem tudi netopirjev nujna aktivnost, s katero smo v letu 2020 znatno prispevali s pestrim naborom aktivnosti in tako pripomogli k izboljšanju ohranitvenega stanja netopirjev v Mestni občini Maribor.

V sklopu projekta »Netopirji v mestu! Sobivajmo z njimi« smo uspešno izvedli zadane načrtovane aktivnosti. V danem časovnem okvirju, smo izvedli 7 izobraževalnih dni, tekom katerih so se zvrstile naslednje aktivnosti: 9 predavanj/delavnic o netopirjih, 2 mreženji in 2 vodena sprehoda z ultrazvočnimi detektorji, 6 netopirskih fotografskih razstav, vsaj 6 ustvarjalnih delavnic. Vse udeležence aktivnosti (okoli 380) smo poučili še o najnovejši neresnici o netopirjih - ti ne prenašajo "korone" (bolezen COVID-19), ki jo povzroča koronavirus SARS-Cov-2.

Z aktivnimi izobraževalnimi aktivnostmi smo stopili korak naprej in vzpostavili obetajoče odnose s številnimi izobraževalnimi ustanovami v Mariboru in v širši okolici, ki si želijo naše znanje predstaviti tudi svojim ciljnim skupinam. Na pobudo posameznikov in posameznic smo naše načrtovane aktivnosti nadgradili z dodatno vsebino, izvedli nenačrtovano aktivnost in tako dosegli maksimalni učinek. V naslednjih mesecih, kljub temu, da je projektne obdobja konec, smo že dogovorjeni za 2 dodatna izobraževalna dneva, in sicer bomo izvedli 5 predavanj/delavnic o netopirjih, ter postavili 2 netopirski fotografskih razstavi na izbrani osnovni šoli in v vrtcu. Hkrati bomo predstavili učinke projekta in razdelili, v sklopu projekta pripravljen, izobraževalni promocijski material. Tako bo skupno izpeljanih 9 izobraževalnih dni v katerih se bodo skupno zvrstile naslednje komponente: 14 predavanj/delavnic o netopirjih, 2 mreženji in 2 vodena sprehoda z ultrazvočnimi detektorji, 8 netopirskih fotografskih razstav, 6 ustvarjalnih delavnic. Skupno okoli 450 poslušalcev.

S pestrim netopirskim promocijskim materialom smo pokrili vse generacije in najmlajši udeleženci so nam tudi zaupali, kaj jim je najbolj všeč, tako pri izbiri promocijskega materiala kot pri izbiri izvedenih/predstavljenih aktivnostih/iger/delavnic. Mnenja bomo upoštevali in jih v prihodnje uresničili, da bodo najmlajši, na katerih svet stoji, še bolj samozavestno stopali naravi naproti in bistveno prispevali k ohranjanju narave ter k izboljšanju ohranitvenega stanja netopirjev pri nas.

2. OPIS PROJEKTNIH AKTIVNOSTIH

2.1. Izobraževalne delavnice, o pomembnosti varovanja netopirjev, v izobraževalnih ustanovah

Vrtec Tezno Maribor–Enota Mehurčki (11.9. 2020, 14.9.2020)

V vrtcu Tezno smo obiskali dve nadobudni skupini, skupino Jagode (21 otrok) in skupino Smehci (17 otrok). Ob netopirskih fotografijah so spoznali netopirje in njihov pomen v naravi. Oglledali so si terensko opremo, ki je nujno potrebna pri proučevanju netopirjev. Z boreoskopom so preverili ali se v netopirnici, ki je postavljena na vrtčevskem igrišču, skriva netopir. Najbolj razburljivo je bilo srečanje z živim netopirjem. Žal so bili otroci zaradi »korona ukrepov« prikrajšani za prav posebno osebno izkušnjo – dotika živega netopirja. MI pa smo se naučili, kako zares pomembno je poučevanje z uporabo vseh čutov.

Hkrati so skupaj z vzgojiteljicami postavili netopirsko fotografsko razstavo in pripravili informativni netopirski kotiček, kjer so se o netopirjih in o projektu lahko informirali tudi starši. Razstava je bila na ogled od 14.9.2020 do 2.10.2020.

Slika 1: Spoznavanje netopirjev v živo pod krošnjo vrtčevskega drevesa je imelo prav poseben čar. (Fotografija: arhiv Vrtca Tezno - Enota Mehurčki)

Slika 2: Spoznavanje netopirjev na fotografski razstavi v vrtcu. Sledilo je ustvarjanje netopirjev na papirju kot jih vidi otroško oko. (Fotografija: arhiv Vrtca Tezno - Enota Mehurčki)

Osnovana šola Slave Klavore Maribor (2.10.2020)

Pred sončnim zahodom smo se zbrali na jasi Stražunskega gozda, kje smo osnovnošolcem (19 otrok) prikazali postavljanje mrež za lov netopirjev ter predstavili preostalo terensko opremo. S svetilkami v rokah smo si ogledali fotografije netopirjev, se poučili o splošni biologiji in ekologiji netopirjev, se pogovarjali o ogroženosti netopirjev ter razbili mite, ki krožijo o teh sesalcih. Spoznali smo pomembnosti ohranjanja gozdov ter se spoznali z učno gozdno potjo Netopirja Boromirja, po kateri smo z ultrazvočnimi detektorji v rokah uspešno prestrezali ehlokacijske klice netopirjev. Na gozdni jasi so nas pozdravili belorobi in/ali nathusijevi netopirji (*Pipistrellus kuhlii/nathusii*).

Slika 3: Pod mentorstvo in spremstvom učiteljice ga. Eve Sternad so osnovnošolci prikorakali na jaso v Stražunu, kjer smo skupaj spoznavali te skrivnostne nočne letalce (Avtorica fotografij: Jasmina Kotnik).

Lesarska šola Maribor (7.10.2020)

Na Lesarski šoli Maribor, smo s pomočjo ga. Zdenke Berko, prof. kem., netopirje predstavili 48 dijakom šole in 4 učiteljem. Za dijake smo pripravili predavanje, v sklopu katerega smo poudarili varstvo netopirjev, ogroženost in kako lahko sami pripomorejo k boljšemu ohranitvenemu stanju netopirjev pri nas. Spoznali so metode proučevanja netopirjev, terensko opremo, si ogledali okostje netopirja in možnosti izdelave netopirnic. Dijaki tako načrtujejo izdelovanje netopirnic v sklopu šolskega predmeta in nadaljnje sodelovanje je zapečaten. Hkrati smo na šoli postavili netopirsko fotografsko razstavo, ki je bila na ogled dijakom od 6. do 23. oktobra 2020.

Slika 4: Bodoči gozdarji iz srednje Lesarske šole Maribor so pozorno poslušali, kako lahko netopirjem pomagamo z netopirnicami in kako se le-te izdeluje (Avtorica fotografije: Monika Podgorelec).

2.2. Izobraževalne delavnice in fotografska razstava na Festivalu Lent Maribor 2020 (24.8.2020, 28.8.2020)

V sodelovanju z Zvezo prijateljev mladine Maribor (z ga. Majo Marinček Kanop) smo

organizirali izobraževalne delavnice za njihove varovance in za obiskovalce Festivala Lent 2020 zadnji teden v avgustu. Prvi dve načrtovani delavnici (skupno 66 otrok in 4 vzgojiteljice) smo preselili v notranje prostore Zveze prijateljev mladine Maribor zaradi dežja. V prostorih smo si ogledali netopirsko fotografsko razstavo (ki so si jo lahko ogledali vsi obiskovalci njihovih preostalih delavnic med 24. in 28. avgustom 2020), izvedli predavanje, izdelovali netopirske magnetke, si ogledali poučno netopirsko risanko in malo potelovadili, ko smo se podučili kako netopirji letijo – tako, da aktivno zamahujejo s sprednjimi okončinami oziroma rokami.

Tretjo delavnico smo izvedli v mestnem parku Maribor. Vreme nam je bilo naklonjeno in tako so številni obiskovalci Festivala Lent postali in si ogledali netopirsko fotografsko razstavo. Prešteli smo vsaj 30 otrok, ki so starše prepričali, da postanejo za dlje časi in si izdelajo svoj netopirski magnetek, pobarvajo pobarvanko, rešijo kviz, se poigrajo z »netopirskimi« sestavljankami in še bi lahko naštevali. Hkrati so varovanci Zveze prijateljev mladine Maribor (12 otrok pod budnim očesom 2 vzgojiteljic) tudi tokrat, kot dogovorjeno, prišli na vodeno delavnico, ki smo jo pričeli z ogledom netopirskih fotografij in kratko predstavitevijo netopirjev. Nakar so reševali križanke, barvali pobarvanke in izdelovali netopirske magnetke.

Slika 5: 24.8.2020. Otroci so najprej spoznali, da netopirji ne letajo s perutni temveč s prhutmi (gre za tanko elastično opno razpeto med podaljšanimi kostmi sprednjih okončin in telesom ter med zadnjimi okončinami in repom), nakar so izdelali netopirske magnetke ter tik pred zaključkom delavnice botrovali k »eni gasilski« (Avtorica fotografij: Maja Marinček Kanop).

Slika 6: 28.8.2020. Spoznavanje netopirjev na v Mestne parku Maribor v okviru Festivala Lent 2020 (Avtorica fotografij: Jasmina kotnik)

2.3. Mednarodna noč netopirjev v mestnem parku pri Treh ribnikih (4.9.2020)

Na izbrano pozno popoldne in večer smo z različnimi aktivnostmi (kot je fotografska razstava, voden sprehod z detektorji, mreženje, kratke predstavitve biologije netopirjev itd.) pri Treh

ribnikih v Mestnem parku Maribor ozaveščali meščane o skrivnostnih nočnih letalcih. Predstavili smo metode proučevanja netopirjev. S pomočjo ultrazvočnih detektorjev smo uspešno prestrezali eholokacijske klice obvodnih netopirjev, ki so se prehranjevali nad ribnikom - tik nad vodno gladino. Hkrati pa smo spoznali še dodatno metodo proučevanja netopirjev, in sicer mreženje. Udeleženci, niso le spoznali netopirjev od blizu in si strmeli z njimi iz oči v oči, temveč so se podučili o pomembnosti netopirjev v naravi in o pomembnosti našega spoštljivega odnosa do vsega živega. Skupno se je dogodka udeležilo vsaj 70 oseb.

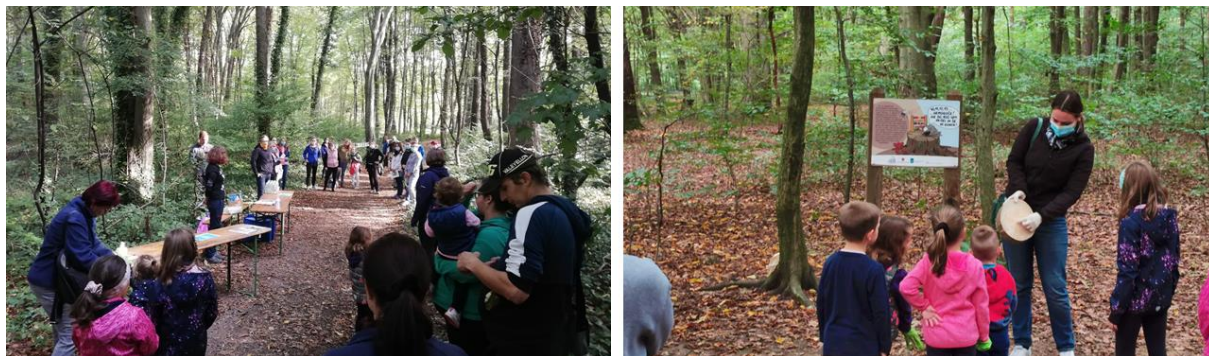
Slika 7: Obeležitev Mednarodne noči netopirjev v Mestnem parku Maribor ob Treh ribnikih. a) Podajanje navodil za rokovanje z ultrazvočnim detektorjem, s katerim lahko slišimo eholokacijske klice netopirjev (Avtor fotografije: Jurij Tamše). b) Netopirska fotografska razstava na prostem, ni bila zanimiva le za udeležence aktivnosti, temveč tudi za naključne mimoidoče (Avtorica fotografije: Monika Podgorelec). c) Na dogodku smo oblikovali kar dve večji skupini, saj je obisk presegel naša pričakovanja (Avtorica fotografije: Tea Drevenšek).

2.4. Svetovni dan habitatov - "Vse živo v Stražunu" (3.10.2020)

V sobotnem dopoldnevu smo z različnimi aktivnostmi v zavarovanem mestnem gozdu Stražun, ki je naravni spomenik, izobraževali o naravi, o vpetosti človeka v naravo, o oblikovanju skupne krajine. Jasno je, da je Svetovni dan habitatov dobil velike razsežnosti, ko je postalo jasno, da je človeško življenje vezano in odvisno od okolja, v katerem bivamo skupaj s še drugimi bitji. Zavedali smo se vsega živega okrog nas in spoznali pomembnost vpetosti naravnih habitatov v urbano okolje. Z dogodkom "Vse živo v Stražunu", ki je bil izveden z meddruštvenim sodelovanjem (Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Društvo študentov naravoslovja, Slovensko odonatološko društvo) in s sodelovanjem z vzgojiteljicami Vrtca Tezno, z Zavodom RS za varstvo narave, smo skupaj obeležili Svetovni dan habitatov.

Vzporedno z meddruštvenimi izobraževalnimi sprehodi z delavnicami pri vsaki od tabel na gozdni poti Netopirja Boromirja (na temo »divjih« prebivalcev mestnega gozda), se je odvijala tudi prostovoljna čistilna akcija z nazivom »NA SPREHOD, PO ODPADKE V STRAŽUN« v organizaciji Mestne občine Maribor v sklopu projekta »Izboljšajmo Maribor«. Združitve obih dogodkov, s skupnim oglaševanje, je prinesla pozitiven odziv. Število obiskovalcev je krepko presegllo pričakovanja; na sprehod po učni gozdni poti se je odpravilo vsaj 85 udeležencev, ki so opremljeni z vrečkami in rokavicami pobrali še odpadke v gozdu. Kolikor je bilo tistih, ki so čistili Stražun pa do naše izobraževalne točke niso prišli, pa ne vemo.

Dogodek je bil tudi medijsko izpostavljen; tako s strani ga. Barbare Gavez Volčjak (Večer), kot s strani Milana Vogrina, ki je v Stražun pripeljal celotno snemalno ekipo oddaje »O živalih in ljudeh«. Do prispevka o dogodku lahko dostopate na sledeči povezavi: <https://www.rtvsllo.si/4d/arhiv/174724067?s=tv>. Za njihovo prisotnost na dogodku se jim najlepše zahvaljujemo.

Slika 8: Preko vodenih tematskih sprehodov po Poti netopirja Boromirja, so bile predstavljene metode raziskovanja različnih živali v naravnih habitatih, ki so vpeta v urbano okolje, izživi, ki so udeležence primorali k opazovanju dogajanja v gozdu, delavnice, kjer so otroci brez obotavljanja pograbili naravni odmrli material in izdelovali živali... (Avtorica fotografij: Tea Drevenšek).

Slika 9: Udeleženci so se preko fotografskih razstav naučili marsikaj o živalskih in rastlinskih prebivalcih Stražuna, o spoštljivem odnosu v naravi in do narave, o pomembnosti parkov, gozdov, travnikov (Avtorica fotografij: Tea Drevenšek)

Slika 10: Prvi vikend v oktobru ni posvečen le Svetovnemu dnevu habitatov, temveč tudi Svetovnemu dnevu varstva živali in Evropskemu dnevu opazovanja ptic. S pestrim programom smo s sodelujočimi organizacijami tematsko pokrili vse cilje omenjenih naravovarstvenih/ okoljskih dni. (Avtorica fotografij: Monika Podgorelec)

2.5. Izobraževalni promocijski material

Pripravili smo izobraževalni promocijski material: **zloženko in bralno znamenje** (knjižno »kazalko«). Vsebina zajema osnovno biologijo netopirjev, poudarja njihovo prisotnost v mestih oz. urbanih okoljih. Izobraževalni promocijski material je opremljen s sliko in besedo ter kot tak primeren za vse generacije. Pripravili smo tudi **varnostne odsevne nalepke**, ki so na terenu v večernih urah poskrbele za varnost naših najmlajših udeležencev.

Slika 11: Izobraževalni promocijski material (Avtorica fotografije: Monika Podgorelec)

3. Zaključek

Tekom celega leta 2020 nas spremljajo zelo spreminjajoče se razmere, ki so rezultat širjenja koronavirusa SARS-CoV-2 in z njim povezane bolezni COVID-19. To je bil še toliko večji izziv za izvedbo našega »netopirskega« projekta, saj se je v javnosti v tem letu začela širiti še ena neresnica o netopirjih – da so prenašalci bolezni.

Vse zadane aktivnosti smo kljub temu uspešno izvedli, pravzaprav celo presegli, saj se interes za predstavitve netopirjev po šolah in vrtcih še nadaljuje. Udeležba in odzivi udeležencev ter vseh vpletenih so bili nadvse pozitivni in spodbudni. Spoznavanje netopirjev v Mariboru se tudi v naslednjem letu načrtuje in nadaljuje! Se vidimo naslednje leto!

Slika 12: Širokouhi netopir je bil v Evropi izbran za netopirja leta za dve leti, 2020 in 2021. To je razlog, da je njegova fotografija našla mesto na našem projektnem bralnem znamenju (Avtorica fotografije: Monika Podgorelec).